

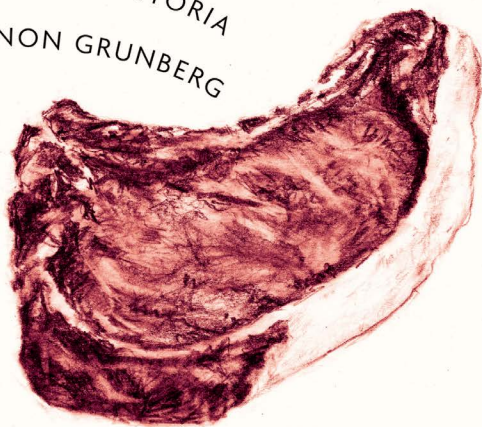
2017 – 6/7

HOLLANDS Maandblad

MAARTEN DOORMAN

IVO VICTORIA

ARNON GRUNBERG

VICKY FRANCKEN

CO WOUDSMA

A.L. SNIJDERS

DELPHINE LECOMPTE

THOMAS HEERMA VAN VOSS

HOLLANDS Maandblad

INHOUD NO. 6 – 2017

negen-en-vijftigste jaargang • nummer 835/836

juni/juli 2017

Opgericht in 1959 door K.L. Poll.

www.hollandsmaandblad.nl

Redactioneel – Deze maand

Maarten Doorman – Bloot of naakt

Vicky Francken – Gedichten

Arnon Grunberg – Zelf kleurenblind worden

Co Woudsma – Gedichten

Thomas Heerma van Voss – De buitenkat

Delphine Lecompte – Gedichten

Florus Wijsenbeek – Het leven voor de dood

A.L. Snijders – Zes zeer korte verhalen

Anton Gerits – Gedichten

Ivo Victoria – Julia's aardbeien

Marianne Aartsen – Gedichten

Renske van den Broek – Aan de Waterkant

Tekeningen Małgosia Briefjes

Auteurs in dit nummer

Colofon

Deze maand

Deze maand las ik vanwege omstandigheden die er hier niet toe doen een boek. Het betrof *Les mots*, de herinneringen van Jean-Paul Sartre aan zijn vroege jeugdijaren. In deze ‘memoires van een mislukt wonderkind’ beschrijft hij hoe hij als enig kind opgroeide in een vaderloos gezin dat werd gedomineerd door zijn grootvader, en hoe hij bijna verdronk in eenzaamheid en wanhopig egocentrisme. Zijn enige kameraden waren de boeken uit de familiebibliotheek. En zo zat hij als zesjarige niet alleen jongensboekjes te lezen, maar ook te bladeren in de grote Larousse, in Rabelais en in Voltaire: ‘Men liet mij ongehinderd rondhangen in de bibliotheek, en ik zette de aanval in op de menselijke wijsheid.’

Les mots verscheen in 1964, hetzelfde jaar waarin Sartre de Nobelprijs voor Literatuur kreeg toebedeeld en die weigerde. Het werk is om tal van redenen interessant, maar niet in de laatste plaats omdat deze memoires duidelijk maken hoezeer de rol van het geschreven woord in een halve eeuw is veranderd. Toen was het voor de burgerij vanzelfsprekend om een bibliotheek te hebben met de klassieken uit het eigen cultuurgebied, met het doel om de idealen van de westerse beschaving vast te houden en door te geven: vrijheid, zelfverheffing, individuele ontplooiing, intellectuele verrijking en morele verdieping. Zoals altijd klinken deze idealen gezwollen en ergens tussen verdacht en ontroerend in. Toch is het leerzaam om te beseffen dat in onze tijd zelfs het bezit van een bibliotheek niet vanzelfsprekend meer is (bij Ikea is de omzet van de klassieke Billy-boekenkast gedeceimeerd), maar ook dat de idealen die ooit in de boekenkast werden verzameld thans in een heel ander domein een hoofdrol spelen. Begrippen als ‘vrijheid’, ‘individualiteit’ en ‘zelfontdekking’ behoren nu tot de top-10 woorden in de ‘global consumer culture’. Wat bij Sartre nog vastkleefde aan ‘de menselijke wijsheid’, kleeft nu vast

aan ‘global brands’, oftewel de wereldomspannende merken sneakers, mobiele telefoons, zonnebrillen en meeneemkoffie.

Dit alles kan ons helpen te begrijpen waarom in Nederland tussen 2006 en 2015 het aantal boekuitleningen in bibliotheken daalde van 125 miljoen tot iets minder dan 80 miljoen per jaar. Zulks betekent van alles, maar ook dat de auteurs van die boeken 34,5 procent minder leenrechtvergoeding krijgen. In Nederland zal dit geen praatprogramma halen. Elders zijn er nog wel achterhoedegevechten gaande. Dat bleek toen ‘Sciences Po’, het topinstituut voor sociale wetenschappen in Parijs, bij zijn selectiecriteria voor studenten het verplichte essay over ‘culture générale’ liet vervallen (aan de hand van de klassieken diende men iets te schrijven over kwesties als ‘Kan de rede dienen als richtlijn voor alles?’). Hoewel het vier uur durende geschiedenisexamen, diverse testen in een buitenlandse taal en de keuze uit een wiskunde-opgave of een filosofisch opstel bleven, was Frankrijk vervuld van geweeklaag. Tevergeefs. Ook in het land van Sartre moest ‘culture générale’ wijken voor de moderne tijd.

Is dit erg? Nee, driewerf nee. Dat wij afscheid hebben genomen van ‘de menselijke wijsheid’ is een hele opluchting, maar dat wij nu allemaal rondlopen met dezelfde sneakers, dezelfde mobiele telefoons, dezelfde zonnebrillen en dezelfde meeneemkoffie wijst wellicht op een niet zo slimme ruil. – BB

Bloot of naakt

door Maarten Doorman

Moet het niet bloot zijn, vroeg een vriend toen ik hem Jean Philippe Toussaints boek *Nue* aanraadde, dat in vertaling als *Naakt* was verschenen. Mijn vader was classicus, zei hij, en hield zijn leerlingen altijd voor dat we weliswaar naakt worden geboren, maar daarna zonder kleren alleen nog maar bloot zijn. ‘Naakt was volgens hem wat nooit bedekt was geweest, bloot is een tijdelijke toestand.’

Als een ravissant model een spectaculair mooie jurk draagt, opperde ik, met de armen bloot, spreek je liever van naakte armen dan van blote.

Dat was hij het in de lijn van zijn vader niet mee eens. Neem de striptease, zei hij. *Strip* staat voor het ontbloten en *tease* voor de op te wekken prikkeling door de verwachting van de volgende stap. Het gaat niet om wat inmiddels bloot is, het gaat om wat nog ontbloot moet worden. De prikkeling van de fantasie houdt op zodra de ontbloting een feit is. Daarna verschuift de aandacht naar het volgende te ontbloten lichaamsdeel. Eenmaal geheel bloot is de striptease ten einde en ebt de opwindning weg. Je kunt hooguit nog teren op de net opgewekte gevoelens: de man of vrouw voor ons is bloot, niet naakt.

‘Mijn ervaring in een publieke sauna,’ ging hij verder, ‘is trouwens dat blote mensen niet erotisch zijn. Zolang iemand nog maar iets als een onderbroek aan heeft, is er ruimte voor fantasie en dus voor prikkeling en erotiek.’

Dat bedoel ik, zei ik. Bloot is niet prikkelend, naakt wel. Ik begon het onderscheid zelf opwindend te vinden. Je kunt ook denken aan de naakte waarheid, zei mijn vriend. ‘Die is te vergelijken met een naakte baby: onschuldig, onaantastbaar en niet onderhevig aan normen of waarden. Wanneer die in het geding zijn kom je terecht bij de blote feiten. Het blote feit duidt op reductie. De naakte waarheid zal zich altijd een niveau

hoger bevinden. Zij is onaantastbaar en onafhankelijk van enige context. Toen die Spartaanse vrouw hoorde dat haar zoon op het slagveld gesneuveld was en slechts uitriep: “Ik wist dat ik een sterveling baarde!” accepteerde ze de naakte waarheid: wij zijn allen sterfelijk. Zij verkoos het blote feit dat zij nu geen zoon meer had te negeren.’

Zoals soms een geur je niet loslaat, van dieselolie op een tankstation, van de ’s ochtends geschildre sinaasappel aan je vingers, zo bleef de vraag bij mij hangen. Een menselijke figuur op een schilderij is toch eerder naakt dan bloot, maar hoe zit dat met porno? En, zo schoot mij te binnen, zijn mensen op het strand bloot of naakt, hoe wordt er gedoucht op sportclubs of op school, naakt of bloot? Hoe zit dat met nudisten, dansers zonder kleren op het podium, de met ontblote borsten protesterende vrouwen van Femen, de naaktslak, exhibitionisten, een patiënt bij de dokter? Wordt iemand pas bloot als je dichtbij komt?

Wittgenstein heeft mij geleerd dat het weinig zin heeft naar definities te vragen. Woorden of begrippen verwijzen nooit onwrikbaar naar vastliggende dingen, toestanden of processen. Een definitieve oplossing hoeven we van het woordenboek of andere autoriteiten niet te verwachten omdat uiteindelijk het gebruik van woorden maatgevend is, niet zoiets als hun essentie of definitie. Toch wist de naakte waarheid van deze filosofische inzichten mijn nieuwsgierigheid niet afdoende te temperen. We konden toch wel iets zeggen over het verschil? Vertoonde het eerste, legendarische blootmoment op de Nederlandse televisie, toen Phil Bloom op 9 oktober 1967 voor het VPRO-programma *Hoep!a* zonder iets aan de krant las, nu bloot of naakt? Ik neig naar naakt.

lees meer in het nieuwe nummer

Geen geschiedenis

Vicky Francken

die zomaar de benen neemt
nee, genen

op zoek naar hulp roep je help
kruip je uit je schulp, ben je een held

doop je een avocadopit
in vruchtbare aarde

groeien er raadsels wijdlopig
naar het licht

alsof iemand de walnoot
in je hoofd probeert te kraken

je noemt jezelf zijn dochter

maar in de spiegel het gezicht
van de moeder
van je vader

lees meer in het nieuwe nummer

Zelf kleurenblind worden

door Arnon Grunberg

– I –

Vanaf mijn wedergeboorte ben ik gefascineerd geweest door Oliver Sacks. Ik laat verhalen over mijn leven altijd bij hem beginnen, en dat is geen leugen. Hoewel ik niet zou willen beweren dat ik alles van de Britse zenuwarts heb gelezen – daarvoor heb ik de tijd niet – heeft zijn werk over de menselijke kant van neurologische afwijkingen bijgedragen aan mijn karakter, ja aan mijn leven. Zonder Oliver Sacks was ik niet de man die ik nu ben.

Voordat ik Sacks leerde kennen, was ik een langharige gitarist die net zo graag naar bed ging met mannen als met vrouwen – het geslacht maakt me niet uit zolang het schaamhaar maar goed geschoren was – en verder deed ik die dingen die men verwacht van gitaristen van wie menigeen beweert dat ze op het punt staan door te breken. Door omstandigheden die hier niet uit de doeken hoeven te worden gedaan, trok ik een tijd in bij mijn ouders. Het was lente. Het was doorbreken geblazen of niet doorbreken geblazen. Niet doorbreken, betekende spelen op huwelijksfeesten en partijen, net zolang tot ook de bruid en bruidegom geen zin meer hadden in je muziek.

Op een middag, ik werd uit principe nooit voor twee uur 's middags wakker, kwam ik uit mijn bed en viel meteen weer neer op de sofa in de woonkamer van mijn berustende ouders. Ik zou nog veel meer over mijn ouders kunnen vertellen, maar ik laat het hierbij: ze berustten, en dat doen ze nog steeds. De wakende toestand viel me zwaar, het licht en de kleuren deden me pijn aan mijn ogen, ik wilde eigenlijk weer verder slapen, maar ik merkte dat ik op een boek was gaan zitten.

Ik ben nooit een lezer geweest, vooral romans staan me tegen, ik hou

van feiten en als ik al lees, wil ik iets leren. Het boek waarop ik was gaan zitten, was *The Island of the Colorblind* van Oliver Sacks. Ik stond op het punt een woedeaanval te krijgen – ik had regelmatig woedeaanvallen en sloeg dan de boel kort en klein, ik vond dat gitaristen dat hoorden te doen. Een gitarist die niet geregeld de boel kort en klein sloeg, was geen knip voor de neus waard. Waarom legden mijn ouders hun boeken niet op tafel of op de boekenkast? Voor een ruige gitarist mag dit een vreemde opmerking zijn, maar ik heb gevoelige billen. Ik had me bezeerd aan het boek en omdat ik te moe was een meubelstuk kort en klein te slaan, besloot ik het boek doormidden te scheuren.

Mijn ouders hebben altijd veel begrip gehad voor de woede van hun kinderen, maar zelfs voor het doormidden scheuren van het boek bleek ik geen kracht te hebben. Teleurgesteld begon ik in het boek te bladeren en om het gevoel van de eeuwige kater te verminderen, bleef ik bladeren. Ik las over een vertelling van H.G. Wells, die kennelijk een verhaal had geschreven over een land waar iedereen blind was. En ik las dat Sacks zich afvroeg of er, nadat hij eerst wat had geschreven over een eiland waar iedereen doof was, niet ook een eiland was voor de kleurenblinden.

lees meer in het nieuwe nummer

De buitenkat

door Thomas Heerma van Voss

De ouders van mijn vriendin gingen een week op vakantie en lieten mij op hun kat passen. ‘Het maakt niet uit dat je niet van dieren houdt,’ zei mijn schoonmoeder. ‘Snuggle is een buitenkat, die trekt haar eigen plan. Het enige wat jij moet doen, is eten bijvullen, ’s ochtends en ’s avonds, verder niets. De rest van de dag hoef je niet op haar te letten en kan jij lekker je boek afmaken.’

Ze toonde me de gangkast waarin het kattenvoer stond, in een doorzichtige, glazen pot, het soort dat mijn ouders gebruikten voor pleisters en jodium. Onderin de kast lag een plastic strip met vleessticks, ‘voor als ze even verwend moet worden, je ziet wel wanneer ze dat nodig heeft’, en bovenaan lagen drie kattenbelletjes.

Ik vroeg me af waarom ze er drie nodig hadden met maar één kat in huis, maar zei niets. Daarvoor gaf mijn schoonmoeder me ook geen ruimte, ze liep met grote passen de rest van de enorme benedenverdieping door. ‘Hier is de kraan, maar ja, dat wist je natuurlijk al.’ Waarom zei ze het dan? ‘In dit hoekje gaat Snuggle vaak liggen, dus niet schrikken.’ Ze liet me zien hoe het kattenluik open en dicht moest (‘goed opletten dat je haar niet buitensluit’), ze rinkelde met alle drie de kattenbelletjes, waar Snuggle volgens haar altijd op reageerde – en inderdaad, meteen kwam het beest uit een onzichtbare hoek van de immense tuin aangesneld, tussen de bomen en struiken vandaan, en stortte zich op de kattenbrokjes.

Ik had de kat natuurlijk al gezien bij mijn voorgaande bezoeken aan dit huis – drie in totaal, wat ik te weinig vond, maar mijn vriendin prima leek te vinden – maar toen besteedde de kat geen enkele aandacht aan me, en ik eerlijk gezegd ook niet aan haar. Ik had geen ervaring met huisdieren, ik begreep niet wat ze van me wilden en ik wist niet wat ik

van hen zou moeten willen. Nu bekeek ik Snuggle voor het eerst langer dan een paar seconden. Het was een klein dier met een kortharige, roodbruine vacht en een witte vlek in de hals. Haastig liet ze haar priemende, felle blik over me heen gaan, terwijl ze kauwde op haar brokjes.

‘Lieverdje,’ zei mijn schoonmoeder tegen de kat, en het klonk bijzonder liefdevol. Zo had ik haar nooit eerder horen spreken. ‘We komen gauw terug. Nu gaat deze jongen op je passen.’

Deze jongen. Een paar seconden kreeg ik het idee dat mijn schoonmoeder mijn naam vergeten was.

Het volgende moment deed ze de tuindeuren open. We liepen naar buiten, of eigenlijk liep zij naar buiten en volgde ik op enige afstand. Mijn schoonmoeder inhaleerde lang en nadrukkelijk. ‘De lucht is zo fijn hier.’ Ik inhaleerde ook, maar rook niets.

Het was stil hier, tussen al die verwilderde natuur. Zoals het alle keren dat ik dit deel van Groningen bezocht stil was geweest. Het enige geluid kwam van een automotor, zachtjes zoemend, het geluid leek te echoën tussen de losstaande villawoningen. Toen klonk er getoeter. Mijn schoonmoeder glimlachte, geen idee waarom. Ze had hetzelfde gebit als mijn vriendin. Uitstekende hoektanden, een klein spleetje tussen de voortanden. Ik keek onderzoekend naar haar gezicht, de rimpels rondom haar ogen, de plooien in haar nek. Ik vroeg me af of mijn vriendin er op een dag zo zou uitzien. Of ze net zo daadkrachtig door ons toekomstige huis zou banjeren, misschien wel om een schoonzoon rond te leiden. En of we tegen die tijd nog steeds samen zouden zijn.

lees meer in het nieuwe nummer

Het leven voor de dood

Een vrijwillig einde aan de voltooide informatie?

door Florus Wijsenbeek

Benevens ophef over migratie, het klimaat, de tweedeling in de samenleving en de inkomens voor de minder bedeelde beroepen (dus niet netmanagers en zendercoördinatoren, maar wel leraren in het lager onderwijs en personeel in de zorg) werd de kabinetsinformatie vooral geplaagd door het thema ‘vrijwillig levenseinde’ bij een ‘voltooid leven’. Over dit kroonjuweel van D66 is overigens bijna altijd heel wat te doen, dus de klappende deuren in Den Haag waren niet bijzonder verrassend. Misschien wel de toon waarop zij klaptten, want aanvankelijk heerste er bij de meeste politieke partijen toch een soort verzoenende opluchting dat de verkiezingen afgelopen maart uiteindelijk niet alleen maar waren gegaan over het bewaren en behoeden van het echte Nederlandschap oog in oog met de boze buitenwereld.

Hoewel ik als liberaal op leeftijd voorstander ben van het voorkomen van een mensonterend levenseinde, heb ik het kroonjuweel van D66 dat zo'n pijnpunt in de informatie werd altijd een enigszins zonderling kleinood gevonden. Om te beginnen zijn het maar rare termen: ‘vrijwillig’ (levenseinde) en ‘voltooid’ (leven). Wie kiest er nu voor om een dusdanig treurige oude dag te hebben dat men liever ‘vrijwillig’ dood was. Dat overkomt je gewoon, omdat je ziek, zwak en akelig of gewoon helemaal alleen bent. Net zo vreemd is de term ‘voltooid’, die we doorgaans verbinden met ‘voltooid verleden tijd’, of althans met iets dat definitief afgedaan, afgelopen, afgemaakt, afgerond, afgewerkt, beëindigd dan wel gecompleteerd is, terwijl het leven in kwestie duidelijk nog niet verleden is, en evenmin voltooid alsof wij een opgegeven taak vervuld hebben, waarna we een diploma krijgen en het licht uit kan.

Nu ik zelf de pensioengerechtigde leeftijd ruim gepasseerd ben, kom ik – in tegenstelling tot tijdens mijn vroegere werk in het Europees Parlement of in de diverse bestuursfuncties die ik na mijn pensionering bekleedde – steeds meer vooral onder leeftijdgenoten te verkeren. Tussen hen behoor ik dikwijls juist weer tot de jongeren. Zo is in mijn bejaardenorkest, waar ik de tweede klarinet bespeel, de eerste klarinetist ruim tien jaar ouder dan ik, maar speelt mij er nog altijd dubbel en dwars uit. Op de bridgeclub hebben we zowel een zesennegentigjarige als een zevenennegentigjarige die er nog regelmatig met de prijzen vandoor gaan. Zo wil ik ook wel (nog) ouder worden.

Natuurlijk is niet iedereen begiftigd met zo'n aardige oude dag, maar het werpt wel enig licht op het gegeven dat D66 in het verkiezingsprogramma de eis uit het initiatiefwetsontwerp 'Voltooid Leven' van Pia Dijkstra, dat je tenminste 75 moet zijn om voor euthanasie in aanmerking te komen, heeft laten vallen. Is dat nu een gevaarlijke glijdende schaal of juist een terechte en liberale stellingname, omdat iedereen zelf mag bepalen wanneer je naar jouw eigen oordeel 'klaar' bent met leven?

Eerlijk gezegd doet het schrappen van die leeftijdsgrens mij toch wel enigszins denken aan 'de pil van Drion'. Huib Drion (1917-2004) was in mijn studententijd de hoogleraar burgerlijk recht te Leiden, werd lid en later vicepresident van de Hoge Raad, en hij was destijds als medewerker van *NRC Handelsblad* en *Hollands Maandblad* een gekende publieke intellectueel. Hij werd evenwel pas echt beroemd door de opvatting die hij in 1991 op hoge leeftijd naar voren bracht dat iedereen een 'middel' (in de volksmond was het al snel een 'pil') uitgereikt mocht krijgen om op de door hem of haar gewenste tijd snel en effectief het eigen leven te kunnen beëindigen.

lees meer in het nieuwe nummer

Zes zeer korte verhalen

door A.L. Snijders

ATLETEN

Het hondje dat hier logeert is zeven jaar geleden geïmporteerd uit Spanje. Het had een zwierige Iberische naam, maar toen de kinderen op Schiphol zagen hoe klein het was, gaven ze het de naam Besje. Ik ken mensen die verontwaardigd zijn dat het hondje niet gekend is in deze beslissing. Ze vinden ook dat ik de poes niet van de stoel mag zetten als ik daar wil zitten, ze voorspellen dat ik nog raar zal opkijken bij de ontwikkeling van de dierenrechten. Ik heb drie katten die erg op mij gesteld zijn, ik geef ze iedere dag eten. Ze zijn nog nooit in huis geweest, ze leven buiten in schuren en hooibergen. Ze mijden niet alleen vreemd volk, ze mijden mij ook als ik met vreemden sta te praten. Ze zijn net zo groot als het hondje, met wie ze op voet van gelijkheid leven. Een paar jaar geleden heeft het hondje trouwens toen ik even niet keek een krielkip gedood. Het was de enige kip die ik nog had, ze liep los, ik was erg aan haar gehecht. Toch heb ik het hondje niet gestraft of toegeschreeuwd, ik heb zelfs niets van mijn verdriet laten merken. Ik weet eigenlijk niet hoe de verhouding tussen mens en dier is. Ik heb er geen speciale denkbeelden over. Ik heb jaren varkens gehouden. Die liepen in hun eigen wei en sliepen in diep stro. Ik vond dat ze een beter leven hadden dan de miljoenen industrievarkens in hun concentratiekampen. Maar ze werden wel opgegeten – door mij. Ze leefden lang, maar tenslotte moesten ze eraan geloven. De slager zei altijd dat hun vlees zo prachtig was. ‘Het zijn geen varkens, het zijn atleten.’ De meeste mensen die ik ken gaan discussiërend door het leven, van standpunt naar standpunt. Ik sta standpuntloos tussen varken, kip, kat en hondje – de dierenrechten ontwikkelen zich achter mijn rug.

lees meer in het nieuwe nummer

Julia's aardbeien

door Ivo Victoria

Aan het eind van die eerste, rijkelijk vroeg gearriveerde lentedag, constateerde Louis Stevens dat de burens alweer op de stoep hadden postgevat. Enigszins overmoedig, met brutale, vrolijk lachende gezichten, en grote glazen witte wijn in de hand, keken ze toe hoe hun kinderen door de straat raasden. Toegegeven, hij stond er zelf ook bij. Wat kon hij anders? Zijn eigen dochters hadden zich eveneens in het gewoel begeven. Liza rende op en neer met vriendinnetjes, sprong op haar step of ging hoe-lahoepen – de manier waarop zij en haar leeftijdsgenootjes al in staat waren de heupen te bewegen, was onrustwekkend. Lotte, zijn jongste, zat geconcentreerd te krijten, immuun voor de tornado van geluid en beweging die om haar heen draaide.

Fietsers slomden door het kindergeweld. Eerst een oudere dame, morrend, met een volle boodschappentas achterop. Daarna een koppel frisse hockeymeisjes wier sticks uit hun fietstassen staken, als preistokken. Louis keek hen na. Eens te meer realiseerde hij zich dat hij voor zulke meisjes alweer flink wat jaren onzichtbaar was. Zo subtiel mogelijk trok hij het kruis van zijn jeans een stukje naar beneden. Het was een nieuw exemplaar dat hij in de stad had gekocht, in een hippe boetiek. Een strak zwart model. Sinds enkele dagen had hij een pijnlijk gevoel aan de linkerkant van de schaamstreek en zagen zijn ballen er wat rood uit. Hij vroeg zich af of dat iets met die jeans te maken had. Het zou wel niet, maar toch achtte hij het verstandig het aanbod van de buurman om ook een stoel te nemen, vriendelijk af te slaan, en te blijven staan. Zo hield zijn zaakje de nodige bewegingsvrijheid. Ondertussen had hij prima zicht op de situatie zoals die zich in de straat ontwikkelde en hij genoot van het plezier dat bezit nam van Liza's gelaat, en van de laatste vredige zonnestralen die het voorrecht hadden om op het ritme van haar lach te dansen.

Normaal gesproken trok Liza op met Sylvie, het buurmeisje dat ze sinds haar geboorte kende, maar vanmiddag was ze het merendeel van de tijd te vinden in de buurt van Julia die verderop in de straat woonde. Op een bepaald moment ontstond er discussie over welk spelletje ze gingen spelen, en Louis observeerde aandachtig alle verbale en non-verbale communicatie tussen de twee kleine dames, waarbij vooral Julia's stem zijn trommelvliezen fileerde – zo scherp en schel sneed ze dwars door alle geklets en gejoel – en in gedachten moedigde hij zijn besluiteloze dochter aan om voet bij stuk te houden.

Het waren slechts kinderen, uiteraard. Het was allemaal onschuldig, zogezegd, maar toch.

Louis vond het moeilijk om toe te kijken wanneer over Liza's gezicht de haast onmerkbaar rimpeling trok waarin haar onuitputtelijk vermogen tot twijfel, spijt of onzekerheid tot uiting kwam. Lotte was ruim vier jaar jonger dan Liza, maar ze was anders. Onbevangen en vrij. Ze leek er volledig op te vertrouwen dat de wereld zich aan haar wensen zou aanpassen en daardoor gebeurde dat ook vaak. Liza leek in alles toestemming of goedkeuring te zoeken en Louis wist donders goed van wie ze die karaktertrek geërfd had. Elk argument dat ze naar voren bracht, was een aanbod om overtuigd te worden. Julia leek dat feilloos aan te voelen. Ze had een bepaalde uitstraling, die haar een natuurlijk overwicht gaf, hoewel ze net als Liza pas acht was. En ze had borsten.

lees meer in het nieuwe nummer

Auteurs in dit nummer

MARIANNE AARTSEN (1950) – Beeldend kunstenaar. Studeerde onder meer aan de Jan van Eijck Academie te Maastricht. Zij schildert, dicht, maakt grafiek en beelden. Zie: www.marianneaartsen.com.

MALGOSIA BRIEFJES (1979) – Voltooide de opleiding Autonoom Beeldende Kunst aan de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht en de studie Slavische Talen en Culturen aan de UvA. www.malgosiabriefjes.com.

RENSKE VAN DEN BROEK (1976) – Theatermaker; haar voorstellingen waren o.a. te zien op Oerol en Festival Boulevard. Studeert ook aan de schrijversvakschool; publiceerde eerder in *Hollands Maandblad*.

MAARTEN DOORMAN (1957) – Filosoof, dichter, essayist. Zijn recentste boeken zijn *Rousseau en ik; Over de erfzonde van de authenticiteit* (2012), de poëziebundel *Je kunt bellen* (2013) en *De navel van Daphne; Over kunst en engagement* (2016).

VICKY FRANCKEN (1989) – Ontving in 2008 een Hollands Maandblad Schrijversbeurs voor poëzie. Haar begin 2017 verschenen debuutbundel *Röntgenfotomodel* werd bekroond met de C. Buddingh'-prijs.

ANTON GERITS (1930) – Recente bundels: *Een roerend mooi vermoeden* (2013) en *In Memoriam* (2015). In 2017 verscheen zijn *Verzamelde gedichten*; zie www.antongerits.nl.

ARNON GRUNBERG (1971) – Schrijver en columnist. Ontving o.m. de Anton Wachterprijs, de F. Bordewijkprijs, tweemaal de Gouden Uil, tweemaal de AKO-literatuurprijs, de Libris literatuurprijs, de Constan-

tijn Huygens-prijs en de Frans Kellendonk-prijs. Onlangs werd hem de Gouden Ganzenveer uitgereikt.

THOMAS HEERMA VAN VOSS (1990) – Publiceerde onder de romans *De Allestafel* (2009) en *Stern* (2013). In 2014 verscheen zijn verhalenbundel *De derde persoon* en in 2016 de novelle *Dat wat overblijft*.

DELPHINE LECOMPTE (1978) – Met haar debuutbundel *De dieren in mij* (2009) won ze de Cees Buddingh'-prijs. In 2015 verscheen *Dichter, bokser, koningsdochter die werd genomineerd voor de VSB Poëzieprijs*.

A.L. SNIJDERS (1937) – Schrijver van Zeer Korte Verhalen. Ontving in 2010 de Constantijn Huygens-prijs voor zijn gehele oeuvre. Zijn zkv's zijn als nieuwsbief te volgen via de 'Graslijst' van uitgeverij AfdH, waar ze tevens in boekvorm verschijnen, meest recent *Grasses and Trees; Grasses en bomen* (2016).

IVO VICTORIA (1971) – Publiceerde vier romans en schrijft verhalen als ook columns voor talrijke kranten en tijdschriften. Zijn *Gelukkig zijn we machteloos* (2012) werd genomineerd voor de Libris Literatuur Prijs. In 2017 verscheen de roman *Billie & Seb*. Programmeert literatuur voor het Lowlands Festival.

FLORUS WIJSENBEEK (1944) – Was tussen 1984 en 1999 lid van het Europese parlement voor de VVD; is thans senior adviseur, o.a. bij European Public Policy Advisors.

CO WOODSMA (1960) – Debuteerde in 1997 met de dichtbundel *Viewmaster*. In 2005 volgde *Geluksinstructies* en in 2015 publiceerde hij zijn derde dichtbundel, *Hoogste zomer*.

HOLLANDS Maandblad

Redactie: Bastiaan Bommeljé

Redactieraad: Gerard van Emmerik, Beatrijs Ritsema, Mark Boog en Willemijn Lindhout

Vormgeving: Steven Boland

Copyright: Auteursrecht voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Deze uitgave werd mede mogelijk gemaakt door subsidie van het Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds, thans Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Redactiesecretariaat: Hollands Maandblad • p/a Willem Fenengastraat 2-A • 1096 BN Amsterdam • Tel. 020-4213830 • info-hm@uitgeverijpodium.nl (niet voor kopij)

Bij ongevraagde bijdragen postzegels voor antwoord bijsluiten

Uitgevers: Uitgeverij Podium in samenwerking met Stichting Hollands Maandblad, Willem Fenengastraat 2-A • 1096 BN Amsterdam

Abonnementen: 12 nummers per kalenderjaar, prijs per jaargang € 79,50 • Proefabonnement (3 nummers) € 20,- Abonnementen die niet één maand voor afloop van de abonnementsperiode zijn opgezegd, worden automatisch verlengd

Opgave: S.P. Abonneservice • Postbus 105 • 2400 AC Alphen aan den Rijn.

Telefoon tijdens werkdagen van 9.00-17.00 uur: 0172-476085.

Een acceptgiro voor betaling volgt

Losse nummers: € 7,50 • dubbelnummers € 9,90 • Verkrijgbaar bij de boekhandel of door bestelling bij Uitgeverij Podium dan wel via www.hollandsmaandblad.nl – HollandsMaandblad@spabonneservice.nl